

Preuzeto sa sajta: www.vidovdan.org

Sreda, 31 decembar 2008

Srbi u susednim državama sve ugroženiji

Tražimo da matice da se ozbiljno zauzme za nas. To bi nam dalo snage da definitivno sprečimo asimilaciju, da opstanemo u Albaniji – kaže Pavlo Brajović. Ako naša deca nemaju načina ne stiču znanje na matrenjem jeziku i nema ko da ih okuplja biće vremenom ugašeno srpsko nacionalno biće u Makedoniji – upozorava Ivan Stoilković.

Konferencija o „Položaju i perspektivama srpske zajednice u zemljama okruženja“ u organizaciji Ministarstva za dijasporu nedavno je okupila više od stotinu predstavnika našeg naroda iz susednih država u kojoj Srbi imaju status nacionalne manjine, ili , što je još gore, za takav položaj tek se bore. Utisak je da, iako nadležno Ministarstvo pokazuje veliku spremnost da se brojni izloženi problemi, alarmantni i ozbiljni , reše, to neće ići tako lako.

Razlog jasan - evidentani prilično bespomoćan položaj naše države u svetu, ali i primetan manjkajući ugled na spoljno-političkom planu, koji naša država tek treba da povрати. Rečju, ono što se tokom jednodnevnog radnog skupa, ali i kasnijih susreta sa našim ljudima moglo konstatovati jeste - grčavita bitka za opstanak i očuvanje srpskog nacionalnog identiteta, pa tek onda borba za prava koja im kao nacionalnim manjinama pripadaju po važećim zakonima u svim demokratskim država sveta.

U najtežem položaju su svakako Srbi u Albaniji, koji mahom žive u okolini Skadra, ali u sličan, donekle blaži tretman imaju naši sunarodnici u Federaciji BiH, Hrvatskoj, Crnoj Gori, Makedoniji. Ako se može uopšte govoriti o povoljnom položaju, odnosno snažnom doprinosu naših predstavnika da se srpska zajednica maksimalno afirmiše, onda za pozitivan primer može da posluži organizovanost i jedinstvo Srba u Rumuniji. Da li se Ministarstvo bavi, barem statistikom? Koliko ima uopšte naših sunarodnika u celoj dijaspori, koliko u okruženju!? Ko o tome vodi računa? Prema izlaganjima učesnika u nekim državama već se u izvesnoj meri uočava zabrinjavajuća asimilacija Srba, kao, recimo, u Mađarskoj, ali u sve agresivnijem stepenu pokatoličeanja pravoslavnog življa u Hrvatskoj, militantne srbofobije u Crnoj Gori. Danas je, veoma teško našim sunarodnicima van matice. Ipak, mnogo je teže onima koji žive u okruženju, u novoformiranom državama i državicama od delova bivše SFRJ, jer još nisu stigli ni da povrate svoje kuće i domove, radna mesta, a kamo li da se organizuju i zaštite sopstvena nacionalna prava. U tom smislu nadležno Ministarstvo čeka težak i odgovoran posao. Od sposobnosti, ažurnosti i predanosti njenih službenika u velikoj meri zavisiće kvalitet života, zaštita prava, ali i opstanak našeg naroda u okolnim zemljama. Na konferenciji su izostali oni koji odgovaraju za finansije - ključna stavka, uz dužno poštovanje prema organizatoru, gostima, ali učesnicima iz matice koji su zainteresovani da pomognu kao što su ministarstva za verska pitanja, prosvetu, kulturu, Matica Srpska, SANU, SPC, MUP...

– Svima je jasno da je današnji skup veoma važan i da je nemoguće ne dotaći sve bitne aspekte ove problematike, jer ovde se ne radi samo o položaju srpskog naroda u okruženju i odnosima srpskog naroda sa maticom, već i o primeni međunarodnog prava i međunarodnih pravila ponašanja među državama. Ponosni smo na činjenicu da se na teritoriji države Srbije apsolutno poštuju međunarodni standardi, u smislu poštovanja ljudskih manjinskih, građanskih, političkih, ekonomskih, kulturnih prava svih nacionalnih zajednica koje žive na teritoriji Srbije. Smatramo velikim bogatstvom što veliki broj različitih nacionalnih zajednica živi na

teritoriji naše države. Spremni smo na negujemo i razvijamo na najbolji mogući način odnose sa predstavnicima svih tih zajednica. Kao država koja se opredelila za ulazak u moderne evropske tokove želimo da pošaljemo poruku svim zemljama u okruženju da apsolutno insistiramo na poštovanju svih prava srpske nacionalne zajednice u zemljama u okruženju na potpuno isti način kao što mi kao država poštujemo prava nacionalnih zajednica na teritoriji Srbije. U saradnji sa državama iz okruženja moramo zajednički da radimo na ispravljanju svih posledica krize na prostorima bivše Jugoslavije i ratnih razaranja koji su u velikoj meri doprineli da se naši odnosi pogoršaju. Sa druge strane, kao pozitivnu činjenicu ističem opredeljenje ovih država da postanu deo EU.

Da podsetim, jedan od ključnih uslova za taj ulazak je razvoj dobrosusedskih odnosa. Mislim da je dobro što će EU i vlade nekih zemalja, one koji možda iskreno nisu opredeljeni za ovakvu politiku, pritisnuti da bi se pomenuta politika i praktično sprovedila. Ne postoji niko pozvaniji od vas prisutnih da govore o ovim problemima. Zbog toga je bitno da se o svemu priča otvoreno, ma koliko to bilo bolno, kako bismo doneli prave zaključke, preuzeli konkretne obaveze, odgovornosti za sprovođenje aktivnosti za poboljšanje odnosa između srpske zajednice i države Srbije. U tom smislu, Ministarstvo za dijasporu pripremilo je deklaraciju koja će biti obaveza svih nas – rekao je, između ostalog, **mr Srđan Srećković, ministar za dijasporu.**

Prisutne je pozdravio **vladika Atanasije**, kako je istako, kao predstavnike svih ćelija života srpskog naciona u matici i rasejanju, u ime njegove svetosti Patrijarha SPC gospodina Pavla i mitropolita Crnogorsko-primorskog Amfilohija.

– Sve ćelije srpskog bića, bez obzira gde se nalaze u matici, ili van nje, podjednako su važne. Samo nisu sve ćelije našega bića bile jednake sreće, neke su i dalje izložene teškim iskušenjima, a druge će, pomoći da se ta iskušenja uspešno savladaju. Mudrošću učinimo sve da sprečimo proširivanje prostora srpske dijaspornosti, jer od toga postoji opasnost neprestalna. Možda bude od koristi da vam prenesem kako taj problem rešava Rusija. Bio sam u Johanezburgu,

u poseti najudaljenijoj ćeliji SPC, u hramu Svetog apostola Tome. Tada sam posetio i rusku crkvu. Veću i bolju koordinaciju državnog i crkvenog života nisam video. Ta ruska ćelija u Johanesburgu je, upravo primer kako treba rešavati ove probleme. Rusi su bukvalno preneli parče Moskve u Johanezburg. Njihova ambasada i crkvena opština predstavljaju istinsku celinu. Onaj ko se školuje u tom dalekom gradu na kraju sveta, isto je kao da se školuje u Moskvi. Ta duhovna krv struji ruskim životom u Ruskoj Federaciji i napaja i onu udaljenu ćeliju ruskog bića. Trebalo bi i kod nas tako da se rešavaju problemi.

Na izuzetno nazavidan status srpske i crnogorske nacionalne manjine u Albaniji skrenuo je pažnju **Pavlo Brajović, predsednik Udruženja Srba i Crnogoraca „Morača Rozafa” sa sedištem u Skadru.**

– Srpska i crnogorska nacionalna manjina u Albaniji decenijama bila je žrtva velike nepravde ondašnjih državnih struktura. Institucionalne represije, uz neviđenu diskriminaciju, rezultirale su i vrlo tegobnom pokušaju asimilacije našeg življa. Godine 1934. zatvorena je poslednja srpska škola. Patnje srpske i crnogorske manjine u Albaniji počele su, dakle pre 75 godina, a kulminirale sa režimom Envera-hodže, zatvorene su nam sve škole, ustanove, crkve. Srbi i Crnogorci decenijama živeli su u strahu, torturi i mraku. Zabranjeno nam je bilo da kažemo kojoj naciji pripadamo, uskraćeno u vreme komunizma čak da nosimo naše ime i prezime, oduzeto pravo na obrazovanje i informisanje na maternjem jeziku, ali i održavanje bilo kakavog kontakta sa maticom. O slobodi veriospovesti da ne govorim. Najviše našeg naroda skoncentrisano je na širem području Skadra, selima u okolini, gde ih je oko 30 hiljada, ali i u Elbasanu, na području Drača... Nikada se nismo predavali. U višedecenijskoj agoniji sačuvali smo našu kulturu, običaje. Možda smo po tome jedinstven slučaj na celom Balkanu. Danas Srbi ne uče svoj maternji jezik u školama Albanije, onako kako to rade nacionalne manjine u svim demokratskim državama u svetu. Ipak, od prošle godine zahvaljujući Ministarstvu za dijasporu i Crnogorsko-primorskoj mitropoliji, uspeli smo da oformimo kurs srpskog jezika koje su u tri grupe pohađale skoro sve generacije.

Za nas je to od epohalnog značaja. Vraćamo se sopstvenim korenima, mada još postoji proces asimilacije. Gest matice za nas je ogroman podsticaj. U tom smislu, sačinili smo nove projekte o nastavku rada kursa srpskog jezika, izgradnje škole za našu decu, funkcionisanju svojevrsnog info-centra za sve naše sunarodnike. Tražimo od Srbije da se krajnje ozbiljno zauzme za nas. Da nam pomogne finansijski koliko može da realizujemo planirano, da se u Tirani postavi zvanično ambasador Srbije, jer ćemo lakše rešavati naše probleme, a u Skadru - počasni konzul. To bi nam dalo snage da definitivno sprečimo asimilaciju, da opstanemo – naglasio je Brajović.

O položaju naše manjine u Makedoniji govorio je **Ivan Stoilković, predsednik Demokratske partije Srba i poslanik u makedonskoj Skupštini**, koji je istakao da su Srbi u toj državi politički organizovani, ali da je činjenica da ne saraduju sve srpske manjinske zajednice u okruženju na isti način sa maticom, niti dobijaju jednaku pomoć matične države.

– Srbi u Makedoniji najbolje osećaju lošu političku klimu i snose sve posledice albanskog ekstremizma. Strahujem da Srbe u Makedoniji čeka slična sudbina kao naše sunarodnike na Kosmetu. Mi smo kao narod diskriminisani u svakom pogledu - u obrazovanju, nauci, kulturi, informisanju, u položaju naše crkve. Narušavaju nam kulturno-istorijsko nasleđe. Podaci su alarmantni i govore o pogubnom statusu. Obrazovanje je srpske dece je vrlo otežano. Svega 134 učenika u samo dve osnovne škole stiču znanje na maternjem jeziku, što je porazno. Knjige se štampaju isključivo na makedonskom i albanskom jeziku. Bespomoćni smo, sem ako nam matica ne pomogne. Obratili smo se nedavno nadležnom Ministarstvu da bismo nabavili knjige za naše đake. Ako nemaju načina da uče na maternjem jeziku i nema ko da ih okuplja biće vremenom ugašeno srpsko nacionalno biće u Makedoniji – upozorava Stoilković.

U Rumuniji su se Srbi vešto izborili za svoje pozicije i ne smatraju se građanima drugog reda. Njihov predstavnik **književnik, publicista , ali i sposoban političar Slavomir Gvozdenović iz Temišvara**

uložio je ogroman trud. I ne samo on. Srbi u Rumuniji su svakako najsloženija, najorganizovanija naša „dijaspora“. Ali, to ne pada sa neba.

– Prema zvaničnom popisu iz 1994. u Rumuniji je bilo ukupno 33 hiljade, a danas podaci kažu da ih ima 23.560. Mi, eto, verujemo zvaničnom popisu, mada preko 500 hiljada prezimena ljudi u Rumuniji srpskog je korena. Ustav ove države iz 2003. garantuje svim nacionalnim manjinama prava obrazovanja na maternjem jeziku, ali postoje brojni zakoni koji regulišu na adekvatan način položaj manjina. Prisutni smo, dakako u političkom životu Rumunije. Državni savet ima 50 članova, od kojih je 14 predstavnika ministarstava, dok je 36 predstavnika nacionalnih manjina. Savez Srba u Savetu ima tri svoja predstavnika. Nacrt rumunskog zakona sadrži detaljna objašnjenja o pravima pripadnika nacionalnih manjina, čije poštovanje garantuje država. Takođe definiše izvor sredstava neophodnih za rad – kazuje između ostalog, dr Slavomir Gvozdenović, predsednik Saveza Srba u Rumuniji. Napominje, da za razliku od srpske dijaspore u celosti, koja je rascepkana i deluje u svakoj državi u više organizacija, Srbi u Rumuniji su jedinstveni.

U Sloveniji koja zdušno slovi za „demokratsku“ evropsku državu ostvarivanje manjinskih prava omogućeno je samo italijanskoj i mađarskoj nacionalnoj zajednici. U nešto manjem obimu i romskoj. Ostali pripadnici zajednica su osujećeni u elementarnim pravima, a među njima u velikom broju i Srbi. Na to ukazuje **dr Drago Vojvodić, predsednik Saveza srpskih društava Slovenije**, predlaže da se Srbija aktivno uključi kako bi se pronašlo pravo rešenje.

– U osnovnom zakonu Slovenije, akta su usaglašena, a u praksi se dešavaju apsurdnosti koje nemaju puno veze sa principima poštovanja visoke demokratije i zaštite prava nacionalnih manjina. Iz podataka jasno je da su Srbi najbrojnija nacionalna manjina u Sloveniji. Mada njihova statistika uspeva da umanji broj našeg stanovništva, najbrojniji smo, odmah iza Slovenaca. U dokumentima Statističkog zavoda 1991. piše da je evidentirano 47.407 Srba, nekoliko godina kasnije oko 38 hiljada, a najnoviji podaci

kažu da nas ima oko 31 hiljada, dok se za srpsko-hrvatsko jezičko poreklo izjasnilo više od 36 hiljada! Srbi su, nema sumnje, građani drugog reda u Sloveniji. Sve je beznadežniji položaj Srba u Hrvatskoj. O povratnicima se više i ne govori, a pravoslavno življe, kako stvari stoje, na ivici je opstanka. Zna se ko snosi odgovornost, ali Srbija mora i pored velikih problema sa kojima se suočava, da se uhvati u koštac sa spasavanjem svojih sunarodnika u najbližem rasejanju. Hrvatska to svakako neće učiniti! To predočavaju predstavnici Srba iz ove države. **Dragan Crnogorac, predsednik Zajedničkog vijeća opština u sremsko-baranjskoj oblasti u Hrvatskoj**, ukazuje, između ostalog, na opasnost od sve masovnijeg pokrštavanja pravoslavnog življa.

– Ključni problem velikog broja Srba, prognanih iz Hrvatske, budući da su oni u Srbiji, Republici Srpskoj, jeste što se nisu vratili na svoja ognjišta, a čine više od 60 odsto nekadašnjeg srpskog stanovništva u Hrvatskoj. Evidentan je i problem nestalih Srba. Posle ratnih dešavanja u Republici Hrvatskoj rodbina, očevi, majke ne mogu još da dođu do posmrtnih ostataka svojih najmilijih koji su stradali. To je za naše sunarodnike prava agonija. Više ne znaju kome da se obrate. Govor otvorene mržnje prema Srbima u velikoj meri prisutan je u medijima, TV i radio-stanicama. Školovanje Srba po zakonu je isto, kao i kod ostalih nacionalnih manjina u Hrvatskoj, ali u realnosti to je daleko od istine. Srbe već godinama zvanični državni organi sprečavaju da registruju svoje škole.

U Hrvatskoj trenutno ima oko četiri hiljade učenika koji pohađaju nastavu po jednom od modela obrazovanja na maternjem jeziku. Jedinu pomoć dobijamo od nadležnog ministarstva Republike Srbije u nabavci knjiga i lektire. I ni od koga više! A dragocena nam je pružena ruka kako bismo očuvali naše pismo, jezik, kulturu. Borimo se protiv pritiska. Hrvatska ne bira sredstva kako bi izvršila asimilaciju Srba. Jedan od vrlo podmuklih poteza jeste pokrštavanje pravoslavnog življa. Srpska pravoslavna crkva je sa ovim problemom dobro upoznata. Sve više je onih koji su prisiljeni da se pokrste, pređu u katoličanstvo. Jer njihova matica Srbija o njima ne brine, a kao pravoslavni Srbi u Hrvatskoj ne mogu dobiti posao, otežano im je školovanje za decu, uz svakodnevno šikaniranje. To je

veoma ozbiljan problem! Plašim se da svi iz okruženja osećamo isto - a to je da je pomoć Srbije mala, nedovoljna, ili je uopšte nema!

U novoformiranoj državi Crnoj Gori danas nije lako biti Srbin - upozorava **dr Momčilo Vuksanović, predsednik UO Srpskog nacionalnog vijeća CG iz Podgorice.**

- Imamo mnogo problema, jer sve što je vezano za opstanak srpskog naroda u Crnoj Gori. Naša tradicija, kultura, istorija poništavaju se ili potiskuju u drugi plan. Činjenica je da je sama Srbija u teškoj poziciji, ali svi mi vaši sunarodnici u okruženju očekujemo sa pravom da nam matica izađe u susret. Stičem utisak, barem kada je reč o položaju naših sunarodnika u CG, da zvanična Srbija ne brine u dovoljnoj meri. Trenutno smo bukvalno prepušteni sami sebi, sopstvenim snagama - da očuvano srpsko nacionalno biće na pomenutim prostorima. Mi koji se deklarišemo kao Srbi, teško se snalazimo u novonastalim okolnostima! Još ne postoji odgovor na pitanje: šta je to srpski nacionalni interes u Crnoj Gori!? To je veoma važno! Da li je to asimilacija, što od nas očekuje aktuelna vlast u Podgorici, ili potreba da po svaku cenu očuvamo bez ičije pomoći, da okupimo sami većinski deo srpske populacije. Nemamo nikakvu podršku Srbije, čak vlada osećaj da se u našoj matičnoj državi formira takav stav - da u CG žive isključivo Crnogorci i da nas sve treba posmatrati kroz istu prizmu!! Kada su u pitanju investicije Srbije u Crnoj Gori i tu smo u apsolutno inferiornom položaju. Firme iz Srbije koje ulažu kapital povezane su u CG sa tajkunskim i državnim organizacijama. Niko od Srba nema mogućnost da se zaposli. Zastupljenost Srba u državnim institucijama je oko jedan odsto, a nas ima 32 odsto, prema popisu iz 2003. godine. Ako se nastavi ovakav odnos Srbije prema našim interesima, plašim se da na sledećem popisu biti jedna slika. Zato apelujem na Vladu Srbije, jer mnogo toga zavisi od njenog stava. Nigde u Evropi nije prisutan tako agresivan pokušaj asimilacije Srba kao što to radi vlast u Crnoj Gori. Kako sada stvari stoje i šta srpski živalj trpi u CG, verujte da je vrlo kritično. Plašim se da ćemo veoma brzo doći u situaciju zbog sve prisutnije razorne srbofobije, ili da se masovno iseljavamo, ili da budemo asimilovani.

Pero Đurđević, predsednik Udruženja Srba iz BiH napominje da se srpski narod pridružuje u svetu onima koji se bore za identitet i elementarna građanska prava.

–Smatram obavezom da sa skupa u Beogradu uputim zahtev vlastima Federacije u BiH i i visokom predstavniku Miroslavu Laiščeku, za zaštitu kulturne, verske, socijalne i svake druge ravnopravnosti Srba u tom entitetu, jer se ne može tražiti onoga čega nema, nego da uputimo zahtev za prve korake u obezbeđenju uslova u kojima će Srbi moći da ostvaruju svoja građanska prava Ustavom zagantovana. Možda ne znate da u Sarajevu, ali i širom muslimanske federacije , Srbi nisu konstitutivni narod. Pre rata u Sarajevu je živelo 168 hiljada naših sunarodnika. Danas u tom gradu živi samo 7 hiljada Srba. Na području pomenutog kantona godinama čeka na obnovu preko 9 hiljada razorenih srpskih kuća. Od 20 hiljada stambenih objekata obnovljeno je samo hiljadu. U celoj Federaciji na obnovu čeka 50 hiljada različitih građevina. Nema ulica sa istorijskim, srpskim kulturnim predznakom. Nedavni lokalni izbori jasno su pokazali „multietničnost“ Sarajeva, jer u njenim opštinama uopšte nema srpskih predstavnika. Tuzla, Mostar, Zenica bukvalno su „počišćeni“ od srpskog stanovništva. U Republici Srpskoj muslimani nemaju takav tretman, već neuporedivo povoljniji. Kada je reč nezavidnom opoložaju srpskog naroda u BiH , krajnje je vreme da se preduzmu konkretni koraci, obezbedi srpskom življu povratak na imanja, obnove njihove kuće, traži poštovanje našeg jezika, ćirilicnog pisma, pravoslavne vere i tradicije. Svakako da zvanična Srbija ,u tom smislu, treba da reaguje. Samo na takav način možemo opstati– reći su Pera Đurđevića.

Srpska zajednica u Mađarskoj decenijama plaća danak asimilaciji. Matica, doduše, nije puno činila da to spreči ni u mnogo srećnijim vremenima, a kamo li danas.

– Ako govorimo socijalno-ekonomskom položaju Srba, možemo konstatovati da u Mađarskoj nema diskriminacije. Ali, Srpska zajednica nema kontrolu nad kolektivnim kapitalom potrebnim za funkcionisanje i održavanje svoje kulturne autonomije, koji je ključni element za istinski opstanak manjinskih zajednica, kakva je

naša. U tom pogledu smo u podređenom položaju u odnosu na većinski narod. Zbog toga mogu sa pravom da kažem da smo se mi Srbi u Mađarskoj sami održali. Uočljiv je, takođe, visok stepen srpske integrisanosti u društvo, ali nije ni malo prijatno kada u mađarskim udžbenicima, knjigama iz istorije, recimo, nalazite lekcije u kojima su Srbi predstavljeni u vrlo negativnom kontekstu. Slično se dešava i u štampi. Mislim da bi, kada su mađarski mediji u pitanju, Ministarstvo spoljnih poslova Srbije moralo da prati šta se to piše u susednoj zemlji i da na adekvatan način reaguje. Pomenuću nedeljnik Svetska ekonomije, gde je analizirana politička situacija u Srbiji, u likujućem tonu. U tekstu o raspadu SRS, na skoro celoj stranici prikazana je naša državna zastava, kao nacionalistička – upozorava **Petar Lastić , potpredsednik Srpske samouprave u Budimpešti.**

Slobodan Erić, Biljana Živković